

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

Навчально- науковий інститут культури і мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

ЗАТВЕРДЖУЮ
директор навчально-наукового
інституту культури і мистецтв
проф. О. А. Устименко-Косоріч
„30” серпня 2022 року

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО
ІСПИТУ З ФАХУ «КУЛЬТУРОЛОГІЯ»

Спеціальність: 034 культурологія
Освітній рівень: магістр

Погоджено науково-методичною
комісією ННІ культури і мистецтв

«30» серпня 2022 р

Голова Руденко О. Ф.

2022–2023 навчальний рік

Програма кваліфікаційного іспиту з фаху за спеціальністю 034 культурологія,
освітній рівень – магістр.

Розробники:

кандидат мистецтвознавства, доцент Литвиненко А.І,

кандидат історичних наук, доцент Єпик Л.І.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва,
музикознавства та культурології

Протокол № 12 від „ 21 ” червня 2022 року

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та
культурології

доктор мистецтвознавства, професор Зав'ялова О.К.

Схвалено науково-методичною комісією інституту

Протокол № 1 від «30» серпня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії

О.Ф. Руденко

© Литвиненко А.І, 2022 рік

© Єпик Л.І., 2022 рік

© Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка, ННІ
культури і мистецтв, 2022 рік

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітньою програмою підготовки магістра спеціальності 034 Культурологія (спеціалізація «оглядач/експерт у сфері культури») у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка передбачено проведення підсумкової атестації у формі комплексного кваліфікаційного екзамену з фаху.

Вимоги до освітньої та професійної кваліфікації випускника обумовлюють мету, зміст та форму проведення підсумкової атестації.

Мета підсумкової атестації (комплексного кваліфікаційного екзамену) – встановити рівень сформованості у здобувача загальних і фахових компетентностей та виявити рівень досягнення ним програмних результатів навчання, передбачених даною освітньо-професійною програмою.

Завдання комплексного кваліфікаційного екзамену полягає у виявленні рівня оволодіння майбутніми магістрами культурології спеціалізації «Оглядач/експерт у сфері культури» теоретичними знаннями й практичними навичками з дисциплін професійної підготовки: «Актуальні питання сучасної культурології» та «Методологія наукових досліджень».

Екзамен передбачає перевірку таких фахових компетентностей випускника з визначених дисциплін:

1. Здатність ефективно використовувати теоретичні знання та практичні навички з актуальних питань сучасної культурології під час здійснення фахової культурологічної діяльності.

2. Уміння застосовувати набуті теоретичні й практичні компетентності з методології наукового дослідження, розуміння норм здійснення наукового пошуку, оформлення й презентації широкому загалу результатів наукових досліджень.

На кваліфікаційному іспиті магістранти повинні продемонструвати високий рівень оволодіння теоретичними знаннями й практичними навичками з дисциплін «Актуальні питання сучасної культурології» та «Методологія наукових досліджень», зокрема:

– здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; уміння змістовно, послідовно й логічно розкривати навчальний матеріал з дисциплін, аргументовано відстоювати власну думку.

– усвідомлення взаємозв'язку культурних текстів і контекстів; уміння критично осмислювати історичні здобутки й новітні досягнення культури;

– уміння наводити приклади з практичної діяльності, демонструючи здатність самостійно приймати обґрунтовані рішення;

– здатність до розв'язання актуальних наукових завдань з урахуванням широкого контексту відповідних культурологічних проблем.

Кваліфікаційний іспит з фаху має комплексний характер і поділяється на два складники:

1. Запитання з курсу «Актуальні питання сучасної культурології».
2. Запитання з курсу «Методологія наукових досліджень».

Кожна з двох частин комплексного кваліфікаційного екзамену оцінюється відповідно до шкали і розроблених критеріїв оцінювання.

Рівень підготовки майбутнього магістра **оцінюється за 100-бальною шкалою**. Оцінкою з комплексного кваліфікаційного екзамену є **сума балів**, отриманих випускником за результатами перевірки його компетентностей з дисциплін «Актуальні питання сучасної культурології» – **(0 – 50 балів)** та «Методологія наукових досліджень» **(0 – 50 балів)**.

Рівень підготовки випускника з курсу «Актуальні проблеми сучасної культурології» оцінюється за такими критеріями:

1. Розуміння основних актуальних питань сучасної культурологічної науки;
2. Знання методологічних підходів до їх вирішення;
3. Розуміння сучасних пріоритетних напрямів розвитку культури;
4. Усвідомлення факторів забезпечення встановлення та ефективного здійснення культурних комунікацій в умовах глобалізації суспільства з одночасним урахуванням тенденцій до автономізації окремих етнічних спільнот;
5. Знання особливостей встановлення та здійснення культурних контактів у різних сферах людської діяльності кінця ХХ – початку ХХІ століть;
6. Знання і розуміння напрямів сучасних культурологічних досліджень.

Шкала оцінювання

45-50 (відмінно) виставляється за повні, систематичні, логічно викладені знання. Студент повинен розуміти суть культурологічних концепцій, сучасні тенденції у культурології та культурологічних дослідженнях, місце в ній конкретних дослідників, коло їх ідей і суть їх внеску в розвиток культурології. Він повинен оперувати концептуальним багатством усіх теорій, внесених в курс, навичками логічного обґрунтування думки, мати власну позицію по суті поставлених питань.

41-44 балів «дуже добре» – виставляється студенту, який добре засвоїв навчальний матеріал, грамотно і логічно його викладає, проте допускає несуттєві неточності у відповідях. Студент виявляє повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками, демонструє творчий підхід до методичної складової в поясненні етапів при виконанні наукової роботи, проте в наявності незначні недоліки наукового мислення.

37-40 (добре) передбачає, що загалом, володіючи матеріалом, студент допускає незначні неточності та окремі помилки; виклад недостатньо систематизований, розуміння суті концепцій не завжди чітке.

32-36 балів (достатньо) виставляється за умови, що студент засвоїв теоретичний матеріал у повному обсязі, проте допускає помилки в його викладі, не розрізняє істотної відмінності між різними культурологічними концепціями.

30-32 бали (задовільно) виставляється студенту, який має суттєві недоліки у викладі навчального матеріалу, має прогалини у знаннях, потребує уточнюючих питань та не може самостійно побудувати логіку відповіді. Разом з тим, оцінка “задовільно” передбачає засвоєння здобувачем вузлових питань та розуміння суті основних проблем курсу.

0-29 балів (незадовільно) виставляється студенту, який не засвоїв головної проблематики дисципліни, не розуміє суті поставлених питань, не має знань основних проблем, концепцій та понять курсу, не орієнтується в суті дисципліни й не розуміє її проблематики.

Рівень підготовки випускника з курсу «Методологія наукових досліджень» оцінюється за такими критеріями:

1. Опанування основних вимог до академічної доброчесності.
2. Знання основних норм здійснення теоретичного та емпіричного дослідження, оформлення та презентації отриманих результатів.
3. Розуміння світоглядної та культурологічної природи наукового дослідження в галузі культури та мистецтва.
4. Уміння систематизувати та аналізувати отримані результати, усвідомлено ставитись до норм академічної доброчесності.
5. Розуміння особливостей критичного аналізу мистецьких творів та культурних заходів, подій.
6. Уміння обрати відповідні форми та методи наукового пошуку, обробки отриманої інформації, критично аналізувати наявні матеріали, прогнозувати розвиток та тенденції осучаснення культурних та мистецьких явищ.
7. Застосовувати набуті уміння щодо збору, аналізу, класифікації отриманих знань, результатів вивчення досвіду, оформлення та презентації результатів наукового дослідження, володіти навичками академічного письма.

Шкала оцінювання

45-50 (відмінно) виставляється за повні, систематичні, логічно викладені знання. Студент розуміє суть методології наукових досліджень у культурології, володіє знаннями основних етапів проведення наукового дослідження, розуміє вимоги академічної доброчесності. Студент наводить приклади, володіє умінням вести дискусію, уміє відстояти свою точку зору логічно і переконливо, має власну позицію по суті поставлених питань.

41-44 балів «дуже добре» – виставляється студенту, який добре засвоїв навчальний матеріал, грамотно і логічно його викладає, проте допускає несуттєві неточності у відповідях. Студент виявляє повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками, демонструє творчий підхід до методичної складової в поясненні етапів виконання наукової роботи, проте в наявності незначні недоліки абстрактного мислення

37-40 (добре) передбачає, що, в цілому володіючи матеріалом й виконавши увесь обсяг самостійної роботи, студент допускає незначні неточності та окремі помилки, виклад недостатньо систематизований, розуміння суті концепцій не завжди чітке, але є розуміння методології наукових досліджень у культурології, студент оперує практичними прикладами.

32-36 балів (достатньо) виставляється за умови, що студент освоїв матеріал лекційних та самостійних тем в повному обсязі, проте допускає помилки в його викладі, не може навести практичні приклади.

30-31 бали (задовільно) виставляється студенту, який має суттєві недоліки у викладі навчального матеріалу, має прогалини у знаннях, потребує навідних питань і не може самостійно побудувати логіку відповіді. Разом з тим оцінка “задовільно” передбачає засвоєння вузлових питань, розуміння суті основних проблем курсу.

0-29 балів (незадовільно) виставляється студенту, який не засвоїв головної проблематики дисципліни, не розуміє суті поставлених питань, не має знань основних проблем, концепцій та понять курсу, не орієнтується в суті дисципліни й не розуміє її проблематики.

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	добре
65-74	D	задовільно
60-64	E	задовільно
0-59	F	незадовільно

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Актуальні питання сучасної культурології»

Тема 1. Актуальність стану протистояння культури постмодерну культурі Нового часу на зламі XX – XXI століть.

Культурні парадигми постмодерної доби та їх характеристика: взаємопроникнення сфер життя та символізація культури завдяки різноманітним знаковим системам. Плюралізм релігійного, утилітарного та культурного знання, духовно-тілесний реалізм як теорія цілісної дійсності. Сутнісна свобода людини як здатність до змін своєї ідентичності. Процеси

диференціації окремих галузей культури Нового часу та інтеграційна сутність процесів доби постмодерну, їх особливості.

Тема 2. Ієрархічна вертикаль культури Нового часу та її перетворення на «постмодерну горизонталь».

Проблеми формування системи естетичних смаків людини кінця XX – початку XXI століть в умовах панування «постмодерної горизонталі». Урізноманітнення підходів до інтерпретації мистецьких явищ доби постмодернізму. Процеси протистояння та активної взаємодії масової та елітарної культур. Сучасна людина у «точці перетину» цих культурних процесів. Перспективи подальшого культурного руху.

Тема 3. Проблеми глобалізації в сучасній світовій культурі та теорія модернізації.

Глобалізація як пріоритетне явище життя кінця XX – початку XXI століть. Прояви глобалізації у світовій економіці та промисловому виробництві, освітній сфері та мистецькій діяльності. Процеси взаємодії різних національних культур і теорія «акультурації» (Дж. Гершкович). Антиглобалістські тенденції в сучасному житті.

Тема 4. Модернізація як одна з найактуальніших проблем сучасної культурологічної думки.

Протистояння «традиційного» та «сучасного» в культурі кінця XX – початку XXI століть. Теоретичне осмислення процесів оновлення різних сфер життя в дослідженнях сучасних науковців (Ш.Айзенштадт, П. Бергер, Е. Етціоні). Основні параметри-характеристики модернізаційного процесу (революційний характер, комплексність, системність, глобальність, тривалість, стадійність, незворотність, прогресивність). Сучасна людина в умовах модернізаційних процесів: врахування глобалізаційних процесів у своєму житті, збереження своєї особистісної ідентичності, мистецька діяльність як простір «особистої свободи», автономізація приватного простору.

Тема 5. Повсякденне життя людини як актуальна культурологічна проблема.

Різноманіття методологічних підходів до її вирішення: семіотична теорія повсякденного життя (Ю. Лотман), історико-описова школа, міфо-семіотична парадигма повсякдення (С.Бойм), методи «освіченої еkleктики» (О.Жолковський). Теорія життєтворчості людини та характеристика її основних положень. Педагогіка та психологія життєтворчості, реалізація їхніх принципів у навчально-виховній системі сучасної України.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Методологія наукових досліджень».

Тема 1. Поняття про наукове дослідження. Види наукового викладання матеріалу.

Сутність наукового знання. Характеристика принципів здійснення наукової (науково-дослідної діяльності). Виклад матеріалів наукового дослідження, типи наукових публікацій. Специфічні типи наукових публікацій у галузі мистецтва та культури. Типи наукових (письмових) публікацій у системі мистецької освіти.

Тема 2. Методи наукового дослідження.

Методологія та методика наукового дослідження. Особливості досліджень у галузі мистецтва та культури. Класифікація методів. Характеристика методів дослідження: теоретичних, емпіричних, статистичних тощо. Загальнонаукові методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання, узагальнення тощо) та особливості застосування методів в культурологічному та мистецтвознавчому дослідженні.

Тема 4. Організація та здійснення наукового дослідження.

Особливості процесу обрання напряму та планування порядку наукового дослідження. Вибір та обґрунтування теоретичної та практичної складової студентського дослідження в галузі мистецтва та культури. Особливості використання психолого-педагогічних та історичних методів дослідження. Планування практичної складової під час виконання курсових та кваліфікаційних робіт (творчий модуль).

Тема 5. Академічна доброчесність, інтелектуальна власність. Плагіат у мистецтві.

Поняття наукової етики. Поняття академічної доброчесності. Основні види порушення академічної доброчесності. Професійні кодекси честі в науці та мистецтві. Поняття про інтелектуальну власність та її захист. Плагіат та його прояви у мистецтві. Унікальність творів мистецтва. Умови дотримання академічної доброчесності. Способи перевірки, виявлення та авторська відповідальність.

Тема 6. Оформлення результатів наукового дослідження здобувача вищої освіти.

Структура кваліфікаційної / курсової роботи, статті, доповіді, тез тощо. Вимоги до змістовного наповнення окремих частин дослідження. Опрацювання теоретичних джерел та практичних результатів дослідження. Наукове мовлення та науковий стиль. Особливості роботи на категоріальним апаратом дослідження. Застосування норм оформлення списку використаних джерел. Цитування та покликання. Підготовка творчої частини дослідження до презентації. Захист результатів наукового дослідження.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІСПИТ З ФАХУ

Блок 1. Актуальні питання сучасної культурології

1. Культурні парадигми постмодерної доби та їх характеристика.
2. Плюралізм релігійного, утилітарного та культурного знання, духовно-тілесний реалізм як теорія цілісної дійсності.
3. Сутнісна свобода людини як здатність до змін своєї ідентичності.
4. Процеси диференціації окремих галузей культури Нового часу та інтеграційна сутність процесів доби постмодерну, їх особливості.
5. Проблеми формування системи естетичних смаків людини кінця ХХ – початку ХХІ століть в умовах панування «постмодерної горизонталі».
6. Урізноманітнення підходів до інтерпретації мистецьких явищ доби постмодернізму.
7. Процеси протистояння та активної взаємодії масової та елітарної культур.
8. Сучасна людина у «точці перетину» культурних процесів. Перспективи подальшого культурного руху.
9. Глобалізація як пріоритетне явище життя кінця ХХ – початку ХХІ століть.
10. Прояви глобалізації у світовій економіці та промисловому виробництві, освітній сфері та мистецькій діяльності.
11. Процеси взаємодії різних національних культур і теорія «акультурації» (Дж. Гершкович).
12. Антиглобалістські тенденції в сучасному житті.
13. Протистояння «традиційного» та «сучасного» в культурі кінця ХХ – початку ХХІ століть.
14. Теоретичне осмислення процесів оновлення різних сфер життя в дослідженнях сучасних науковців (Ш. Айзенштадт, П. Бергер, Е. Етціоні).
15. Основні параметри-характеристики модернізаційного процесу (революційний характер, комплексність, системність, глобальність, тривалість, стадійність, незворотність, прогресивність).
16. Сучасна людина в умовах модернізаційних процесів.
17. Різноманіття методологічних підходів до вирішення культурологічних проблем.
18. Семіотична теорія повсякденного життя Ю. Лотмана.
19. Історико-описова школа в культурології.
20. Міфо-семіотична парадигма повсякдення С. Бойма.
21. Методи «освіченої еkleктики» О. Жолковського.
22. Теорія життєтворчості людини та характеристика її основних положень.
23. Педагогіка та психологія життєтворчості, реалізація їхніх принципів у навчально-виховній системі сучасної України.

Блок 2. Методологія наукових досліджень

1. Сутність наукового знання.
2. Характеристика принципів здійснення наукової (науково-дослідної діяльності). Виклад матеріалів наукового дослідження, типи наукових публікацій.
3. Специфічні типи наукових публікацій у галузі мистецтва та культури. Типи наукових (письмових) публікацій у системі мистецької освіти.
4. Методологія та методика наукового дослідження.
5. Особливості досліджень у галузі мистецтва та культури.
6. Класифікація методів. Характеристика методів дослідження: теоретичних, емпіричних, статистичних тощо.
7. Загальнонаукові методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання, узагальнення тощо) та особливості застосування методів в культурологічному та мистецтвознавчому дослідженні.
8. Особливості процесу обрання напряму та планування порядку наукового дослідження.
9. Вибір та обґрунтування теоретичної та практичної складової дослідження в галузі мистецтва та культури.
10. Особливості використання психолого-педагогічних та історичних методів дослідження.
11. Планування практичної складової під час виконання курсових та кваліфікаційних робіт (творчий модуль).
12. Поняття наукової етики.
13. Поняття академічної доброчесності.
14. Основні види порушення академічної доброчесності.
15. Професійні кодекси честі в науці та мистецтві.
16. Поняття про інтелектуальну власність та її захист.
17. Плагіат та його прояви у мистецтві.
18. Унікальність творів мистецтва.
19. Умови дотримання академічної доброчесності.
20. Способи перевірки, виявлення плагіату та авторська відповідальність.
21. Структура кваліфікаційної / курсової роботи, статті, доповіді, тез.
22. Вимоги до змістовного наповнення окремих частин дослідження.
23. Опрацювання теоретичних джерел та практичних результатів дослідження.
24. Наукове мовлення та науковий стиль.
25. Особливості роботи на категоріальним апаратом дослідження.
26. Застосування норм оформлення списку використаних джерел. Цитування та покликання.
27. Підготовка творчої частини дослідження до презентації. Захист результатів наукового дослідження.

Література

Блок 1. Актуальні питання сучасної культурології

1. Абрамович С. Д. Культурологія : навч. посіб. Київ : Кондор, 2007. 352 с.
2. Багацький В. В., Кормич Л. І. Культурологія : навч. посіб. Київ : Кондор, 2007. 320 с.
3. Герчанівська П. Е. Культурологія : навч. посіб. / за ред. В. І. Панченко. 2-ге вид., випр. і доп. / Ун-т «Україна». Київ, 2006. 323 с.
4. Герчанівська П. Е. Культурологія : термінологічний словник / Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2015. 439 с.
5. Історичне джерелознавство : підручник / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко, Б. І. Корольов, М. Г. Палієнко ; гол. ред. В. Головка. Київ : Либідь, 2002. 488 с.
6. Козира Є. В. Культурологія : навч. посіб. Київ : Медицина, 2017. 350 с.
7. Кравець М. С., Семашко О. М., Піча В. М. та ін. Культурологія : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. I–IV рівнів акредитації / за заг. ред. В. М. Пічі. Львів : Магнолія плюс, 2003. 236 с.
8. Культурологія : навч. посіб. для студ. вузів / ред. Т. Б. Гриценко. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 390 с.
9. Культурологія: теорія та історія культури : навч. посіб. Вид. 3-тє, перероб. та доп. / за ред. І. І. Тюрменко. Київ : Центр учбової л-ри, 2010. 370 с.
10. Ніколова Н. І., Чмихов М. О. Культурологія: культурогенез : навч. посібник. Київ : Скіф, 2012. 439 с.
11. Сучасна культурологія : навч. посіб. для студ. вузів / ред. К. В. Кислюк. Київ : Кондор, 2016. 341 с.
12. Шевнюк О. Л. Культурологія: навч. посіб. Київ : Знання-Прес, 2007. 258 с.
13. Юрій М. Ф. Соціологія культури : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 302 с.

Блок 2. Методологія наукових досліджень

1. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ : АБУ, 2002. 480 с.
2. Дороніна М. С. Технологія наукових досліджень (схеми та приклади): навч. посібн. Харків : ІНЖЕК, 2006. 100 с.
3. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Кондор, 2003. 192 с.
4. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
5. Отенко І. П. Основи наукових досліджень: конспект лекцій. Харків : ХНЕУ, 2010. 80 с.

6. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі. Київ: Центр навч. літ-ри, 2003. 116 с.
7. Пилипчук М. І., Григор'єв А. С., Шостак В. В. Основи наукових досліджень: *підручник*. Київ : Знання, 2007. 270 с.
8. Пушкар О. І., Єрмоленко О. А. Основи наукових досліджень: конспект лекцій для студентів спеціальності 7.050209 усіх форм навчання. Харків : Вид. ХНЕУ, 2005. 88 с.
9. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: *навч. посібн.* Київ : ІЗМН, 1997. 244 с.
10. Сопко В. В. Основи научных исследований: *учебн. пособ.* Киев : УМК ВО, 1990. 148 с.
11. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень: *підручник*. Київ : Знання, 2005. 309 с.
12. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. Київ : Слово, 2003. 240 с.
13. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: *підручник*. Київ : Знання, 2008. 310 с.